

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ INCOME OF LOCAL BUDGETS: PROBLEMS OF FORMATION

У статті охарактеризовано формування місцевих бюджетів в розрізі його доходів та видатків. Визначено взаємозв'язок динаміки надходжень та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Встановлено, що структура податкових надходжень залежить насамперед від кількості активних суб'єктів господарювання на місцевому рівні та виконання ними обов'язків зі сплати податків. Встановлено, що дослідження доходів місцевих бюджетів повинні охоплювати одночасно і дослідження видаткової частини. Визначено основні проблеми формування доходів місцевих бюджетів, що охоплюють не лише обмеженість наповнення доходної частини місцевих бюджетів, але й залежність від надходжень з державного бюджету, на які не мають впливу органи місцевого самоврядування. Спостерігається слабка взаємодія місцевої влади та бізнесу, що впливає на зниження податкових надходжень в місцеві бюджети. Сформульовано заходи, реалізація яких дасть можливість сприяти удосконаленню фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи, видатки, податкові надходження, неподаткові надходження.

The article describes the competitive policy of the enterprise as a policy aiming at internal and external environment. The subject of competition policy and the main objects are identified, including competitors (current and potential), suppliers, consumers and public authorities. It is established that the means to influence the objects of competition policy are chosen by enterprises during public-private interaction. It is determined that public-private interaction should be understood as the relationship of enterprises and other economic entities with the state. The article describes the development of local budgets in terms of revenues and expenditures. In particular, it has been defined that non-tax revenues balance the budget and fill the gap for uncollected part of tax revenues. The relationship between the revenues dynamics and the efficiency of local self-government bodies has been investigated. It was found that the structure of tax revenues depends primarily on the number of active economic entities at the local level and the fulfilment of their tax payment obligations. It has been proven that local budgets' revenue monitoring should go in line with the simultaneous expenditures investigation. The example of the Shabivska United Territorial Community demonstrates that the local budget expenditures cover only the cost of primary public services guaranteed by the state, such as wages, communal services and energy, as well as the population social support, subsidies and current transfers to companies (institutions, organizations). At the same time, implementation of the regional and local development programs of united territorial communities is hardly being financed at all. The key identified issues of local budget revenue generation include the limitation of filling the revenue part of local budgets, dependence on revenues from the state budget, which are not influenced by local self-government bodies, as well as underfunding of the territorial community development programs. There is relatively weak interaction between local authorities and businesses, and regulation of land relations affects the decreasing inflow of tax revenues into local budgets. One of the problems of forming local budgets is related to the unclear distribution of competencies between the central government and local self-government bodies in tax revenue administration. We have defined the course of action which will enable the improvement of the financial support of local self-government, namely: increasing the efficiency of the use of inter-budget transfers, implementing measures for stimulating entrepreneurship, full legalization of the agricultural land rental market and improving land relations, expanding the authorities of local self-government bodies in the area of tax administration.

Key words: local budget, revenues, expenditures, tax revenues, non-tax revenues.

УДК 339.13.012.434

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-5>

Михальчишин Н.Л.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри теоретичної
та прикладної економіки,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Фабрисова А.Д.

бакалавр,
Національний університет
«Львівська політехніка»

Mykhalchyshyn Nataliia

Lviv Polytechnic National University

Fabrysova Anastasiia

Lviv Polytechnic National University

Постановка проблеми. Утворення територіальних громад в процесі децентралізації зумовило появу додаткових обов'язків та повноважень, для реалізації яких необхідні відповідні ресурси. За таких умов формування місцевих бюджетів і є інструментом фінансового забезпечення реалізації влади на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бак Н. А. [1] розглядає неподаткові доходи бюджетів як джерела додаткового фінансування, відображення ефективності управління майном у публічній сфері, спроможності задовольнити суспільні потреби. Власюк Н. І., Чуй І. Р., Ковенська О. А. [4] в контексті збалансування місцевих бюджетів наголошують на необхідності стимулювання нарощування доходів, збільшення обсягу власних фінансових ресурсів територіальними громадами. Як джерело місцевих бюджетів, що потребує реформування, Марчак Д. [6] розглядає

податок на доходи фізичних осіб, реформування нарахування та сплати якого дасть можливість перерозподілити доходи між великими та малими громадами. Ковальчук І., Сокиринська О. [12], досліджуючи податкове законодавство в частині земельного податку, доходять висновку, що єдиною метою реформи в податковому законодавстві не може бути збільшення надходжень до бюджету. Натомість земельні відносини розглядаються як джерело розвитку громад. Слободянюк Н. О., Коніна М. О. [10] наголошують на централізації фінансових ресурсів при децентралізації бюджетів, метою якої є розширення доходної частини місцевих бюджетів.

Постановка завдання. Метою дослідження є охарактеризувати проблеми формування місцевих бюджетів та встановити взаємозв'язок між формуванням доходної та видаткової частин місцевого бюджету із застосуванням комплексного

підходу за обмежених можливостей розширення доходної частини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місцеві бюджети розглядаються як джерело фінансової самодостатності місцевих органів влади [3], що безпосередньо впливає на регіональний розвиток, рівень життя населення в громаді, реалізацію пріоритетних державних програм. Проблеми місцевих бюджетів розглядаються в частині доходної та видаткової складової. Чинне законодавство України визначає доходи бюджету як податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ [2]. Органи місцевого самоврядування завдяки доходам місцевих бюджетів можуть реалізовувати свої функції і завдання. В структурі доходів місцевого бюджету податкові надходження мають найбільшу питому вагу та є одним із інструментів державного регулювання економіки на місцевому рівні.

Неподаткові надходження зрівноважують бюджет та наповнюють недоотриману частину податкових доходів. Враховуючи значну частку неподаткових надходжень у структурі доходів бюджету, їх роль у реалізації перерозподільчих процесів є значною і в найближчому часі особливо не знижуватиметься [5]. На відміну від податкових і неподаткових джерел бюджетних доходів, доходи від операцій з капіталом майже повністю зараховуються до бюджету розвитку, що формується у складі спеціального фонду місцевого бюджету [1]. Щодо міжбюджетних трансфертів, то трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі [2].

Доходи та видатки місцевих бюджетів утворюють основну фінансову базу, що складає понад 80% усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування. Для виявлення проблем формування доходної та видаткової частин бюджету необхідно аналізувати планові показники. На прикладі Шабівської ОТГ за 2019–2021 виявлено, що доходи бюджету (з урахуванням трансфертів) за 2019–2021 досягли максимальної величини у 2019, надалі спостерігалось зниження з поступовим зростанням у 2021 (див. рис. 1). Виявлено, що на надходження до бюджету суттєво вплинули обмежувальні протиепідемічні карантинні заходи, запроваджені в 2020. Проте, тенденції до зниження обсягу доходів також є і негативним аспектом діяльності органів місцевого самоврядування.

Щодо структури доходної частини бюджету Шабівської ОТГ, то за 2020–2021 рр. виявлено найбільшу частку в складі доходів податкових надходжень, що мають тенденцію до зростання (див. табл. 1). За результатами аналізу структури податкових надходжень бюджету Шабівської ОТГ встановлено, що найбільшою є частка податку на доходи фізичних осіб.

Найбільшими платниками податку на доходи фізичних впродовж аналізованого періоду є ТОВ «ПТК ШАБО», ТОВ «Агрофірма Шабо», ПрАТ «Фірма Еліпс», УОКМ Шабівської сільської ради, ТОВ «Агрофірма Шаболат», Управління водного господарства[8]. На зниження цього податку в 2020 вплинуло уникнення підприємцями-роботодавцями оподаткування шляхом приховування виплаченої заробітної плати найманих працівників, із запровадженням обмежувальних проти-епідемічних заходів та сильної посухи і відповідно неврожаю у 2020 році.

Другим за обсягами надходжень до сільського бюджету є податок на майно, 86% якого складає

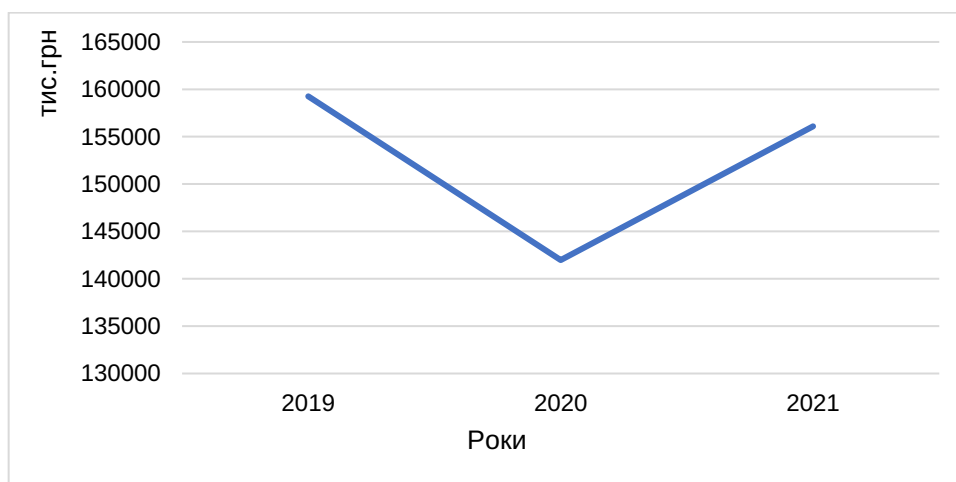

Рис. 1. Динаміка обсягу доходів бюджету Шабівської ОТГ за 2019–2021

Джерело: складено на основі [8]

Таблиця 1

Склад та структура податкових надходжень бюджету Шабівської ОТГ за період 2019–2021 рр., %

№ з/п	Показники	Роки			Абсолютні відхилення	
		2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020
1.	Податок на доходи фізичних осіб	50,03	46,742	47,23	-3,292	0,486
2.	Рентна плата за використання інших природних ресурсів	0,03	0,058	0,07	0,03	0,008
3.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	0,91	1,169	1,21	0,261	0,043
4.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	3,71	4,087	4,12	0,381	0,03
5.	Акцизний податок з реалізації торгівлею підакцизних товарів	2,38	2,88	3,41	0,504	0,532
6.	Податок на майно	27,82	29,339	27,37	1,518	-1,972
7.	Туристичний збір	1,21	0,762	1,36	-0,451	0,599
8.	Єдиний податок	13,91	14,963	15,24	1,051	0,273

Джерело: складено на основі [8]

плата за землю, 14% – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [8]. Зростання обсягів податку на майно за 2019–2021 відбувається завдяки укладенню нових договорів оренди землі.

Іншим вагомим джерелом наповнення бюджету є надходження єдиного податку, щодо якого спостерігається позитивна тенденція до зростання. Найбільшими платниками єдиного податку є сільськогосподарські товариства: ТОВ «Агрофірма Шаболат», ТОВ «Агрофірма Шабо», СФГ «Барвінок», ПП «АК Агроток», СФГ «Колос» [8]. За 2019–2021 до сільського бюджету Шабівської ОТГ надходили різні міжбюджетні трансферти з державного та обласного бюджету. Обсяг субвенцій з державного бюджету для Шабівської ОТГ склав: у 2020 році 36,092%, а у 2021 році 33,876% всіх доходів бюджету ОТГ [8], що свідчить про певну залежність територіальної громади від субвенцій та дотацій, обсяги надходження яких безпосередньо не залежать від представників органів місцевого самоврядування громади. Також наявні ознаки недостатності диверсифікації джерел бюджетних надходжень від місцевих податків і зборів.

Важливим елементом дослідження доходів місцевого бюджету є аналіз їх виконання, тобто їх мобілізації. Показники доходів бюджету Шабівської ОТГ за 2019–2021 наведено в табл. 2.

Так, з урахуванням офіційних трансфертів, можна дійти висновку, що у 2020 році знижується відсоток виконання доходів місцевого бюджету з урахуванням офіційних трансфертів як за загальним, так і спеціальним фондами. Натомість у 2021 році спостерігалось деяке зростання показника: 98,4% до затверджених річних показників, у тому числі: загального фонду – 97,7%, спеціального фонду – 113,9%.

Щодо видаткової частини бюджету Шабівської ОТГ за 2019–2021, то аналіз виконання показників загального фонду Шабівського сільського бюджету за видатками засвідчив, що окремі галузі в аналізованому періоді недофінансовано, а саме: 7,05% запланованого обсягу у 2019 р., 15,43% у 2020 та 2,55% у 2021 р. [8]. Витрати бюджету Шабівської ОТГ охоплюють лише задоволення першочергових суспільних послуг, гарантованих державою, таких як: оплата праці, оплата комунальних послуг та енергоносіїв, соціальне забезпечення населення, субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям), а здійснення регіональних та місцевих програм розвитку ОТГ майже не фінансується.

За результатами аналізу доходної та видаткової частин сільського бюджету Шабівської ОТГ, встановлено, що основними проблемами формування доходів є:

- зменшення обсягів надходження до бюджету через обмежувальні протиепідемічні карантинні заходи;
- недовиконання доходної частини бюджету громади згідно з затвердженими річними планами;
- певна залежність територіальної громади від субвенцій та дотацій, обсяги надходження яких безпосередньо не залежать від представників органів місцевого самоврядування громади та свідчить про недостатність диверсифікації джерел бюджетних надходжень від місцевих податків і зборів (основним серед них є податок та збір на доходи фізичних осіб);
- недовиконання доходної частини, що пов'язано з неповним фінансуванням усіх видатків бюджету Шабівської ОТГ, а саме: закладення лише витрат на задоволення першочергових суспільних послуг, гарантованих державою;

Показники доходів бюджету Шабівської ОТГ за 2019–2021, %

№ з/п	Доходи	Роки		
		2019	2020	2021
1.	Податкові надходження	102,2	92,2	97,2
1.1.	Податок на доходи фізичних осіб	102	85,7	97,4
1.2.	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	135	100,9	124,1
1.3.	Внутрішні податки на товари та послуги	97,9	101,3	100,8
1.4.	Місцеві податки:	103,3	98,3	96,4
	податок на майно	102,8	101,1	94,2
	туристичний збір	122,3	52,1	100,2
	єдиний податок	102,8	97,4	100,2
1.5.	Екологічний податок	97,2	108,3	73,9
2.	Неподаткові надходження	117,7	100,3	142,6
3.	Доходи від операцій з капіталом	583	0	0
4.	Офіційні трансферти	99,8	99,3	98,4
Всього без урахування трансферт		103,1	92,4	98,4
Всього:		101,6	95,1	98,4

Джерело: складено на основі [8]

– відсутність фінансування видатків на здійснення регіональних та місцевих програм розвитку ОТГ.

Виявлені проблеми пов'язані з неефективним використанням міжбюджетних трансфертів від центральних органів влади; зменшенням податкових надходжень від підприємців у вигляді податку на доходи фізичних осіб, що є наслідком відсутності співпраці органів місцевої влади з бізнес-структурами громади; неефективним регулюванням земельних відносин, що зумовлює появу тіньового ринку оренди землі; відсутністю чіткого розподілу компетенцій між органами центральної влади та органами місцевого самоврядування у сфері адміністрування податкових надходжень.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз формування бюджету Шабівської ОТГ в умовах децентралізації засвідчив, що існує достатньо розвинена система формування доходів бюджетів. Проте інститути та механізми все ще є неузгодженими. Удосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування можливе за умови реалізації наступних заходів:

– підвищення ефективності використання міжбюджетних трансфертів, наприклад через запровадження муніципальних контрактів, які укладаються органами місцевого самоврядування та державної влади, щодо надання державної фінансової підтримки місцевому рівню для реалізації відповідних місцевих проектів. Такий контракт вважається певним управлінським інструментом в фінансовій сфері, що дає можливість вирішу-

вати проблеми використання трансфертів, метою яких є розвиток ОТГ [11];

– реалізація заходів зі стимулювання підприємництва, внаслідок чого мають бути створені нові робочі місця. Таке стимулювання розглядається у місцевих цільових програмах, скороченні адміністративних бар'єрів, спрощенні складних процесів, впровадження автоматизації сервісів, впровадження цифровізації, створення в Шабівській сільській раді відділу із роботи з інвесторами, куди можуть звернутися як потенційні, так й існуючі інвестори. Даний відділ має включати інвестиційну раду, до повноважень якої належатиме консультування бізнесу та надання допомоги у здійсненні господарської діяльності [9], створення сприятливої для бізнесу інфраструктури, наприклад, індустріальний парк;

– детінізація ринку оренди землі сільськогосподарського призначення та вдосконалення земельних відносин, а саме: інвентаризація ділянок, своєчасний, повний та достовірний моніторинг організаційного та правового забезпечення користування земельними ділянками, усунення виявлених під час інвентаризації невідповідностей щодо конкретної земельної ділянки;

– розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері адміністрування податків та зборів – через реалізацію контрольних функцій, а саме: організування контролю за сплатою місцевих податків та зборів, їх обліком, забезпечення своєчасності і повноти перерахування зазначених сум до бюджету; контролю за своєчасністю, досто-

вірністю, повнотою нарахування та сплати місцевих податків та зборів [7].

Завдання місцевих бюджетів – забезпечити реалізацію повноважень органів місцевої влади. У разі залучення органів місцевої влади до процесів контролювання власних видатків можливо зберегти доходну частину, застосовувати комплексний підхід у контролюванні видаткової частини на постійній основі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бак Н. А. Неподаткові доходи бюджетів: функціональне призначення та можливості його активізації. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2021. Вип. 830 Економіка. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/journal/index.php/ecovis/article/view/148/110> (дата звернення: 27.07.2022).

2. Бюджетний кодекс України: за станом на 01.05.2022. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 30.09.2022).

3. Верланов Ю. Ю., Радіченко О. А. Децентралізація в Україні: тенденції та чинники формування доходів місцевих бюджетів. *Науковий журнал «Публічне управління та регіональний розвиток»*. 2019. № 6. С. 732–752. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/issue/view/12/5> (дата звернення: 27.07.2022).

4. Власюк Н. І., Чуй І. Р., Ковенська О. А. Проблеми збалансування місцевих бюджетів України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2019. № 58. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/862/816> (дата звернення: 27.07.2022).

5. Кіт В. І. Неподаткові надходження у системі доходів місцевих бюджетів. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2016. № 1. С. 178–184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_1_23 (дата звернення: 28.07.2022).

6. Марчак Д. Місце сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні – юридична історія та поточна практика. *Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління Київської Школи Економіки*. 2021. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/10/PIT_UA.pdf (дата звернення: 27.07.2022).

7. Пилипів В., Венцель В. Чи можливо децентралізувати адміністрування місцевих податків та зборів – експертний матеріал. *Прес-центр ініціативи «Децентралізація»*. 2022. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15051> (дата звернення: 27.07.2022).

8. Річні звіти Шабівської сільської ради щодо виконання дохідної та видаткової частин за 2019–2021 роки.

9. Середа О. Як збільшити доходи місцевих бюджетів і отримати політичне довголіття. *Інтернет видання «Дзеркало тижня. Україна»*. 2020. URL: https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/lajfkhak-dljameriv.html (дата звернення: 28.07.2022).

10. Слободянюк Н. О., Коніна М. О. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. *Економіка*

і суспільство. 2016. Вип. № 2. С. 611–616. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Економіка-i-suspilstvo-3-2016.pdf#page=611> (дата звернення: 27.07.2022).

11. Трещов М. Муниципальні контракти як елемент модернізації системи міжбюджетних трансфертів в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 3. С. 124–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2017_3_22 (дата звернення: 28.07.2022).

12. Kovalchuk I., Sokyrynska O. Land tax as a component of the local budget. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2020. Vol. 7. Issue 3. URL: http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5495/1/Zemelnyy_podatok.pdf (дата звернення: 27.07.2022).

REFERENCES:

1. Bak N. A. (2021) Nepodatkovy dokhody biudzhetiv: funktsionalne pryznachennia ta mozhlyvosti yoho aktyvizatsii [Non-tax revenues of budgets: functional purpose and possibilities of its activation]. *Naukovyi visnyk Chernivets'koho universytetu* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University]. Vol. 830. Available at: <http://econom.chnu.edu.ua/journal/index.php/ecovis/article/view/148/110> (accessed 27 July 2022).

2. Verkhovna Rada Ukrainy. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed 30 September 2022).

3. Verlanov Yu. Yu., Radichenko O. A. (2019) Detentralizatsiia v Ukraini: tendentsii ta chynnyky formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Decentralization in Ukraine: trends and factors of local budget revenue formation]. *Scientific journal "Public Administration and Regional Development"* [Scientific journal "Public Administration and Regional Development"]. Vol. 6, pp. 732–752. Available at: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/issue/view/12/5> (accessed 27 July 2022).

4. Vlasjuk N. I., Chui I. R., Kovenska O. A. (2019). Problemy zbalansuvannia mistsevykh biudzhetiv Ukrainy [Problems of balancing local budgets of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky* [Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences]. Vol. 58. Available at: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/862/816> (accessed 27 July 2022).

5. Kit V. I. (2016) Nepodatkovy nadkhozhdzhennia u systemi dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Non-tax revenues in the revenue system of local budgets]. *Naukovi zapysky Ukrainskoi akademii drukarstva* [Scientific notes of the Ukrainian Academy of Printing]. Vol. 1, pp. 178–184. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_2016_1_23 (accessed 28 July 2022).

6. Marchak D. (2021) Mistse splaty podatku na dokhody fizychnykh osib v Ukraini – yurydychna istoriia ta potochna praktyka [Place of payment of personal income tax in Ukraine – legal history and current practice]. *Tsentr analizu publichnykh finansiv ta publichnoho upravlinnia Kyivskoi Shkoly Ekonomiky* [Center for the Analysis of Public Finances and Public Administration of the Kyiv School of Economics]. Available at:

https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/10/PIT_UA.pdf (accessed 27 July 2022).

7. Pylypiv V., Ventsel V. (2022) Chy mozhyvo detentralizuvaty administruvannya mistsevykh podatkov ta zboriv – ekspertnyi material [Is it possible to decentralize the administration of local taxes and fees – expert material]. *Press center of the "Decentralization" initiative* [Press center of the "Decentralization" initiative]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/15051> (accessed 27 July 2022).

8. Shabivska silska rada. Richni zvity Shabivskoi silskoi rady shchodo vykonannya dokhidnoi ta vydatkovoï chastyn za 2019–2021 roky [Annual reports of the Shabiv village council regarding the income and expenditure parts for 2019–2021].

9. Sereda O. (2020). Yak zbilshyty dokhody mistsevykh biudzhetyv i otrymaty politychne dovolittia [How to increase the income of local budgets and get political longevity]. *Internet vydannia «Dzerkalo tyzhnia. Ukraina»* [The online publication "The Week of the Week. Ukraine"]. Available at: https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/lajfkhak-dlja-meriv.html (accessed 28 July 2022).

10. Slobodianiuk N.O., Konina M.O. (2016). Problemy formuvannia dokhidnoi chastyny mistsevykh biudzhetyv v umovakh finansovoi detsentralizatsii [Problems of forming the revenue part of local budgets in the conditions of financial decentralization]. *Ekonomika i suspilstvo* [Economy and society]. Vol. 2, pp. 611–616. Available at: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-3-2016.pdf#page=611> (accessed 27 July 2022).

11. Treshchov M. (2017). Munitsypalni kontrakty yak element modernizatsii systemy mizhbiudzhethnykh transfertiv v Ukraini [Municipal contracts as an element of modernization of the system of interbudgetary transfers in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* [Actual problems of public administration]. Vol. 3, pp. 124–128. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2017_3_22 (accessed 28 July 2022).

12. Kovalchuk I., Sokyrynska O. (2020) Zemelnyi podatok yak skladova mistsevoho biudzhetu [Land tax as a component of the local budget]. *Evropsky politycky a pravni diskurz*. Vol. 7. Issue 3. Available at: http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/5495/1/Zemelnyy_podatok.pdf (accessed 27 July 2022).